

# EVROPSKÝ ROZMĚR PROCESNÍHO PRÁVA

VLADIMÍR TÝČ, NADĚŽDA ROZEHNALOVÁ

## I. ÚVOD

Problematika procesního práva nabývá v mezinárodním prostoru – ať již obchodním nebo neobchodním – novou kvalitu. Na rozdíl od oblasti vnitrostátní ovlivňuje místo, kde je či vůbec může být případ řešen (tj. přiznání pravomoci soudům určitého státu) celou řadu otázek a vyžaduje zcela jinou právní konstrukci případu a jeho posuzování, než je tomu v případech neobsahujících mezinárodní prvek. Možná i bez nadsázky lze říci, že bez znalosti místa, kde bude probíhat vlastní řízení, nemá význam posuzovat situaci věcně. Místo fóra nám totiž ovlivňuje celou řadu otázek od použitého práva až po vlastní smysl a existenci řízení vůbec. Poukázat lze zejména na následující skutečnosti:

- \* právní řád místa, kde je spor řešen, rozhoduje v případech soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem o použití hmotného práva. V jednotlivých státech se liší jak přístupy k tomu, jak vůbec právo použít (převaha kolizního uvažování v evropských kontinentálních úpravách ovšem s rozdíly, zda je nutné aplikovat ex officio kolizní normy fóra a návazně ex officio zjistit obsah norem určitého státu, anebo naopak různá revoluční pojetí uplatňující se zejména v USA, kdy je kolizní uvažování zatracováno), které případy jsou kvalifikovány jako případy vztahů soukromoprávních s mezinárodním prvkem, zda je nutné, aby strany použití cizího práva navrhly a dokázaly anebo je toto povinností soudce, zda je možné přímo použít i právo nestátní atd. Zvláštní případ zde dnes představují státy Evropských společenství vázané tzv. Římskou smlouvou o právu rozhodném pro smluvní vztahy z roku 1980, která vzhledem ke svým účinkům erga omnes zabezpečuje alespoň základní přístup soudů k aplikovatelnému právu.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Blíže k této problematice, N. Rozehnalová, Úmluva o právu rozhodném pro smluvní vztahy, in: V. Týč, N. Rozehnalová, M. Novotná, Evropské mezinárodní právo soukromé, Brno, 1998

- \* právní řád místa, kde je spor řešen, rozhoduje i o aplikaci či zohlednění účinků norem veřejnoprávních. S výjimkou oblasti mezinárodního rozhodčího soudnictví je v podstatě jasná a bezproblémová aplikace norem tuzemského původu. Úhelným kamenem úrazu jsou však normy původu zahraničního, u nichž je navíc rozlišováno, zda jsou součástí legis causae či ne. Teorie i praxe mezinárodního práva soukromého dnes v zásadě připouští jejich aplikaci či různou míru přihlednutí k jejich účinkům na vztah soukromoprávní, nicméně konkrétní rozhodovací praxe se v jednotlivých státech velmi liší a navíc tato oblast podléhá poměrně rychlému vývoji.
- \* samozřejmě, že znalostní vybavenost soudců v místě fóra, jejich znalost řešení problematiky s mezinárodním prvkem, míra vybavenosti místa fóra k efektivnímu vyžadování právní pomoci z jiných států, je-li to třeba u výslechu svědků či jiných úkonů, sehrávají také podstatnou roli.
- \* vydané rozhodnutí či rozhodčí nález jsou domácími, tuzemskými rozhodnutími místa svého vydání. Nedojde-li k jejich dobrovolnému výkonu a osoba a její majetek se nacházejí v zahraničí, je nutné realizovat uznání a výkon tohoto rozhodnutí v místě, kde se nacházejí. A zde již velmi závisí na tom, jaký je vztah smluvního vybavení mezi státem vydání rozhodnutí a státem jeho uznání a výkonu. V opačném případě neexistence mezinárodní úmluvy upravující na bázi bilaterální či multilaterální otázku uznání a výkonu je pak postupováno dle norem vnitrostátního původu a obvykle je zkoumána vzájemnost uznání a výkonu a neexistence překážek. Zde se praxe jednotlivých států již velmi liší a výsledek je velmi nejistý.

K tomuto všemu přistupuje i další problém, doposud nezmiňovaný, tj. otázka pravomoci soudů jednotlivých států vůbec. Státy samy si stanoví pravomoci svých soudů, tzn. že v dané právní úpravě se lze dopátrat toho, zda je či není dána pravomoc soudů tohoto státu. Zde však nelze zjistit, zda je dána pravomoc soudů státu jiného. V důsledku toho, není-li celý problém upraven mezinárodními úmluvami a zůstává-li upraven pouze na úrovni vnitrostátní, může dojít k situacím tzv. pozitivního konfliktu pravomocí, a negativního konfliktu pravomocí. V prvním případě je dána zároveň pravomoc orgánů dvou či více států a strana by si mohla vybrat stát, v němž má řízení proběhnout. Samozřejmě, že by se při zvažování měla řídit výše uvedenými pohyby a do jisté míry je tato skutečnost alespoň pro stranu slušně vybavenou právními znalostmi pozitivní. Nicméně méně pozitivní může být z pohledu rozhodovacího. Ze stejného důvodu vzniká (ovšem dosti vyjimečně) i konflikt negativní, tedy situace, kdy pro určitou věc není dána pravomoc soudů žádného státu.

Jak již bylo řečeno, předpisy o mezinárodní pravomoci se mohou týkat při využití úpravy na bázi norem vnitrostátního původu jen vlastních orgánů. Pravomoc orgánů cizích států jimi nemůže být upravena. Je-li však ze strany určitého státu eminentní zájem na tom, aby určitý okruh věcí byl vždy rozhodován jen jeho orgány, lze v tomto směru učinit krok stanovením výlučné pravomoci tuzemských orgánů. Toto ustanovení vnitrostátního předpisu pochopitelně nemůže zabránit tomu, aby se navrhovatel neobrátil na cizí soud a cizí stát si rovněž nestanovil pravomoc svých soudů. Avšak pokud tak navrhovatel učiní, musí si být vědom následků – tj. obvykle nemožnosti uznat a vykonat toto rozhodnutím v původním státě.

Otázky sladění pravomocí států pro zabránění fora shopping daného pozitivním konfliktem pravomocí, pro zabránění následků negativního konfliktu pravomocí, i pro sladění úprav výlučných pravomocí (srovnej například úpravu výlučných pravomocí českých soudů v zákoně č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním s úpravou například v Bruselské úmluvě o pravomoci soudů a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních), rovněž patří ke sledovaným problémům a mají svůj význam v konkrétní právní praxi. Představa zjišťování (v případě, že si nelze sjednat anebo jsme si nesjednali prorogační smlouvu) v jednotlivých právních úpravách místa, kde budu moci spor zažalovat, nepatří zrovna k jednoduchým úkonům. Bezesporu toto klade nejenom mimořádné nároky na právníky, ale především dochází ke zvýšení nákladů na spor.

I když roztržitost úprav v oblasti procesního práva znepříjemňuje obecně mezinárodní právní styk, v oblastech mezinárodní ekonomické spolupráce a zejména na potom tam, kde existuje ekonomická integrace s ambicemi k dalšímu rozvoji může právě tento problém velmi zkomplikovat další rozvoj. Námi dále sledovaná situace v rámci zemí Evropských společenství a částečně i zemí ESVO je toho typickým příkladem. Již v provopočátku existence EHS bylo zřejmé, že pokud nebude zajištěno řádné přiznávání a výkon práv jednotlivců z právních vztahů, může to nepříznivě ovlivnit fungování společného, resp. vnitřního trhu Společenství a tím i celkovou ekonomickou situaci.

Vypracování úmluvy, která by alespoň nepřímo překonala teritoriální omezenost pravomoci národních soudů a účinků jejich rozhodnutí, bylo realizováno poměrně brzy po vzniku Evropského hospodářského společenství. A to dokonce ještě před ukončením počátečního dvanáctiletého přechodného období. Dne 27. září 1968 podepsali zástupci tehdejších šesti členských zemí EHS Úmluvu o pravomoci soudů a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (dále Bruselská úmluva). Východiskem pro vypracování a přijetí Úmluvy byl článek 220 Smlouvy o založení EHS, který ukládá členským státům zahájit v případě potřeby jednání

o zjednodušení formalit, jímž podléhá vzájemné uznávání a výkon soudních rozhodnutí a rozhodčích nálezů. Obsahově Úmluva nesleduje přesně rámec tohoto ustanovení: na jedné straně opomíjí rozhodčí nálezy, kde byla konstatována dostatečnost daná univerzální úmluvou, na straně druhé rozšiřuje svou působnost i na určení mezinárodní pravomoci soudů členských států.

Bruselská úmluva vstoupila v platnost 1.2.1973, a to mezi původními šesti signatářskými státy. Již při sjednávání Bruselské úmluvy bylo jasné, že nestačí mezi smluvními státy sjednotit text příslušných pravidel, ale je také třeba zajistit jejich jednotnou aplikaci a tedy především jednotný výklad. Proto byla k Bruselské úmluvě přijata deklarace, podle níž smluvní státy v tomto směru svěří určité pravomoci Evropskému soudnímu dvoru. Výsledkem bylo sjednání protokolu, který tento požadavek realizoval (Lucemburský protokol o interpretaci Bruselské úmluvy o pravomoci soudů a o výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních Soudním dvorem). Základní text Bruselské úmluvy byl v následujícím období doplňován a měněn, jak ukazuje následující přehled:

- \* Lucemburská úmluva o přístupu Dánska, Irska a Spojeného království, podepsaná dne 9. října 1978
- \* Úmluva o přístupu Řecka k Bruselské úmluvě byla podepsána dne 25. října 1982,
- \* San Sebastianská úmluva o přístupu Španělska a Portugalska z 26. května 1989,
- \* Úmluva o přístupu Finska, Rakouska a Švédska podepsaná dne 29. listopadu 1996.

Pokud jde o vstup v platnost mezi jednotlivými členskými státy, odkazujeme na přehled uvedený v již zmíněné publikaci Evropské mezinárodní právo soukromé.<sup>2</sup> Tato zdařilá smluvní úprava platná mezi členskými státy ES se stala inspirativní i pro další státy. Z iniciativy některých států ESVO došlo v 80. letech k zahájení prací na obdobné, tzv. paralelní úmluvě. Tato následně v roce 1988 podepsaná Luganská úmluva o pravomoci soudů a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních zavazující navzájem členské státy ES a ESVO, v podstatě se stejným textem jako má Bruselská úmluva, tak zasáhla v oblasti procesní další země. O rozšiřování dále začalo být uvažováno po roce 1990 v souvislostech se zvažováním vstupu některých zemí východní Evropy do ES a samozřejmě rozšiřováním ekonomických zájmů západních firem směrem na Východ. Vzhledem k tomu, že

<sup>2</sup> V. Týč: Úmluva o pravomoci soudů a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních 1968, str. 158, in: c.d. 1

Bruselská úmluva je uzavřená a je tak přístupná jen pro členské státy ES, schůdnou cestou se jevílo a jeví přístup k úmluvě Luganské, která je schopna zajistit v podstatě obdobný režim. Informace o možnosti přístupu dle článku 62 Luganské úmluvy se objevily o Polsku a České republice.

Na následujících stránkách se pokusíme krátce seznámit s obsahem Bruselské úmluvy s tím, že v závěru se zmíníme o rozdílech úmluvy Luganské směrem k Bruselské úmluvě.

## II. BRUSELSKÁ ÚMLUVA O PRAVOMOCI SOUDŮ A VÝKONU ROZHODNUTÍ VE VĚCÍCH OBČANSKÝCH A OBCHODNÍCH Z ROKU 1968.<sup>3</sup>

### II.1. PŮSOBNOST ÚMLUVY

Úmluva je koncipována tak, že se vztahuje na mezinárodní civilní řízení, tedy jak sama výslovně stanoví na řízení ve věcech občanských a obchodních bez ohledu na to, před jakým druhem soudu probíhá. Vedle tohoto pozitivního vymezení v článku 1 obsahuje Bruselská úmluva i vymezení negativní.

V souladu s ním se nevztahuje zvláště na věci daňové, celní a správní.

Nepoužije se současně na:

- \* otázky osobního stavu, způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům, majetková práva vznikající ze vztahů manželských a z dědění včetně dědění ze závěti,
- \* konkursy, vyrovnání a podobná řízení,
- \* sociální zabezpečení,
- \* rozhodčí řízení.

Toto zdánlivě jednoznačné ustanovení vzbudilo řadu interpretačních problémů. Existuje celá řada judikátů Evropského soudního dvora týkajících se výkladu tohoto ustanovení. Například jedno z prvních podání k Evropskému soudnímu dvoru byla otázka, které právo, zda národní nebo komunitární bude determinovat kvalifikaci případu jako věci občanskoprávní či obchodněprávní. V rozhodnutí ve věci

<sup>3</sup> Přeložené texty všech zde zmíněných dokumentů lze nalézt buďto v Ročenkách evropského práva nebo uceleně v publikaci zmíněné v c.d. 1

Lufttransportunternehmen GmbH. and Co.K.G. v. Eurocontrol (č. 29/76) rozhodl Evropský soudní dvůr, že v zájmu uniformity interpretace by měla být tato žaloba na společném evropské základu. Za účelem determinace významu určitého termínu má být přihlédnuto nejprve k systematické a cílům Bruselské úmluvy a poté k obecným principům vycházejícím z národních právních systémů jako celku. Stranou tak zůstávají jednotlivé národní právní řády s jejich pojetím určitého institutu.

## II.2. ZÁKLADNÍ PRAVIDLA TÝKAJÍCÍ SE PRAVOMOCI

Základním rysem soustavy kritérií, pomocí nichž je Bruselskou úmluvou určována mezinárodní pravomoc, je absence státní příslušnosti. Vzhledem k tomu, že vnitřní trh je pojímán i pro osoby jako prostor bez vnitřních hranic, ztratilo kritérium státní příslušnosti své opodstatnění. Stanovení mezinárodní pravomoci zde velmi připomíná stanovení místní příslušnosti, což je dáno tím, že se pohybujeme v prostoru, na který pohlížíme jako na homogenní.

Nejobecnější pravidlo obsahuje Bruselská úmluva v článku 2:

- \* základním kritériem je bydliště žalované strany na území smluvního státu. Pokud neexistuje, Bruselská úmluva se nepoužije,
- \* osoby s jinou státní příslušností než je příslušnost státu bydliště jsou podrobeny předpisům státu stejně jako jeho vlastní občané.

Ústředním termínem se tedy namísto státní příslušnosti stalo bydliště. Tento institut v sobě ovšem skrývá řadu problémů. V první řadě jde o použité jazykové vyjádření tohoto kritéria. Termín domicile, tak jak je užit v anglické verzi úmluvy, totiž v anglosaské právní oblasti vyjadřuje zcela specifický, kontinentálnímu právu neznámý institut.<sup>4</sup> Současně také kontinentální pojetí domicilu coby bydliště se v jednotlivých státech navzájem poněkud odlišuje. Úmluva upravuje bydliště fyzických osob a sídlo osob právnických v člancích 52 a 53. Pojem bydliště ovšem není Bruselskou úmluvou definován a jeho vymezení je výslovně ponecháno právním řádům smluvních států, či-li státu fóra. Bruselská úmluva zde v podstatě opustila zásadu autonomního výkladu. Pokud jde o osoby právnické, jejich bydlištěm je jejich sídlo, která má být určeno v souladu s pravidly mezinárodního práva soukromého. Pro alespoň částečné zmírnění problémů a navození jednotného výkladu a následné aplikace anglické právo vymezilo ve svém vnitrostátním právu v Civil Jurisdiction and Judgments Act 1982 domicile jako trvalý vztah k určitému místu

<sup>4</sup> K pojmu domicile: J.G. Collier, Conflict of Laws, Cambridge, 1987, str. 39 a násl.

na území určitého státu. Tedy zcela odlišně od jinak obvyklého a aplikovaného použití tohoto institutu v oblasti zemí common law a velmi blízce k obecnému pojetí kontinentálnímu.<sup>5</sup>

Vedle tohoto základního pravidla obsahují články 5 a 6 možné alternativy. Žalobce si tak může vybrat, zda podá žalobu u soudu státu bydliště žalovaného dle základního pravidla anebo u soudů určených dle kritérií článků 5 a 6.

V případě článku 5, který je alternativou k článku 2, Bruselská úmluva využívá kritéria:

- \* místa plnění smlouvy a to skutečného nebo předpokládaného (u věcí smluvních obecně),
- \* místa obvyklého výkonu práce nebo pokud neexistuje potom sídla provozovny, která pracovníka zaměstnala (v případě individuálních pracovních smluv),
- \* bydliště nebo obvyklého pobytu oprávněného (ve věcech vyživovacích obecně),
- \* soudu, který rozhoduje o osobním stavu, jde-li o akcesorickou žalobu na výživné,
- \* místa, kde nastala škodná událost v případě věcí týkajících se protiprávního jednání anebo jednání jemu naroveň postavených,
- \* soudu, před nímž probíhá řízení o veřejnoprávním deliktu, je-li možné adhezní řízení,
- \* místa, kde se nachází pobočka, jednatelství apod. ve věcech týkajících se této pobočky,
- \* sídla trustu u věcí spojených s trustem,
- \* místa, kde byl nebo měl být zadržen náklad nebo zásilka určená k úhradě nákladů záchranných prací, má-li žalovaný k tomuto nákladu nebo zásilce příslušná práva.

Případy uvedené výslovně v článku 6 jsou alternativou jak k článku 2, tak i článku 5. Smyslem tohoto článku je soustředit dvě nebo více řízení, která spolu úzce souvisejí, pokud možno k soudu jednoho státu. Konkrétně jde o:

- \* bydliště kteréhokoli z žalovaných, je-li jich více v téže věci účastno,
- \* soud, kam byla podána původní žaloba, jde-li o žalobu zajišťovací nebo intervenční,
- \* soud, kam byla podána původní žaloba, jde-li o žalobu vzájemnou,

<sup>5</sup> A. Dashwood, R.J. Hacon, E.C.A. White, A Guide to the Civil Jurisdiction and Judgments Convention, Deventer, 1987, str. 16 a násl.

\* místo polohy nemovitosti, jde-li o spor ze smlouvy a může-li být žaloba spojena s žalobou o věcné právo proti témuž žalovanému.

### II.3. ZVLÁŠTNÍ PŘÍPADY PRAVOMOCI

Bruselská úmluva jednoznačně respektuje zvláštní ochranu slabšího subjektu tam, kde by mohlo dojít ke zneužití faktické či ekonomické převahy jedné ze stran. Úmluva vyčlenila tak jak je to obvyklé i v oblasti kolizního a hmotného práva dva okruhy: oblast pojištění a oblast spotřebitelskou. Na rozdíl od předchozích ustanovení nepředstavují ustanovení článků 8 až 15 alternativu k základní úpravě.

Dalším zvláštním případem jsou případy výlučné pravomoci obsažené v článku 16. Jde o poměrně široké vymezení zahrnující věci, jejichž předmětem jsou věcná práva k věcem nemovitým nebo jejich nájem (místo, kde se nemovitost nachází s výjimkou nájmu pro soukromé účely po dobu nejdéle šesti po sobě jdoucích měsíců, tam se uplatní soud místa společného bydliště smluvních stran); věci, jejichž předmětem je platnost nebo neplatnost vzniku nebo zrušení právnických osob (místo sídla právnické osoby); věci, jejichž předmětem je platnost zápisu do veřejného rejstříku (místo, kde je veřejný rejstřík veden); věci, jejichž předmětem je zápis průmyslových a jim podobných práv vyžadujících udělení (místo, kde byla podána přihláška, uděleno právo nebo zapsáno, nebo kde se má dle mezinárodní smlouvy zato, že se tak stalo); věci týkající se výkonu soudních rozhodnutí (místo, kde měl být nebo byl výkon proveden).

Velmi zajímavou úpravu doznala prorogační smlouva obsažená v článku 17. Úprava v Bruselské úmluvě zasáhla problematiku vnějších i vnitřních podmínek platnosti dohody a účinků dohody. Zvláště netradiční a k zaznamenání je úprava formy prorogační či derogační smlouvy. V tradiční podobě tyto procesní smlouvy byly podřízeny vždy striktním požadavkům na formu a výjimky z písemné formy byly vzácné. V Šansebastiánském znění Bruselská úmluva připouští uzavření nejenom v písemné formě, ale i uzavření ústní s následným písemným potvrzením, uzavření v souladu s praktikami zavedenými mezi stranami a uzavření smlouvy v souladu s mezinárodními obchodními zvyklostmi.

### II.4. UZNÁNÍ A VÝKON ROZHODNUTÍ

Zásada svrchované rovnosti států ve svých důsledcích vede k tomu, že akty orgánů určitého státu jakožto projevy jeho svrchovanosti jsou omezeny jen na jeho teritorium. Mají-li účinky rozhodnutí státního orgánu jednoho státu působit i na území státu jiného, musí s tím tento stát vyslovit určitým způsobem souhlas. Tento nelze bez dalšího vynucovat. Z toho vyplývá, že mají-li v případech vydaných soudních rozhodnutí nastat účinky rozhodnutí i na území dalšího státu, musí jim tento udělit status, jaký mají rozhodnutí jeho vlastních orgánů. Mluvíme zde o uznání cizího rozhodnutí, které je předpokladem dalšího eventuálního kroku, jímž je výkon tohoto rozhodnutí, pokud osoba povinná rozhodnutí dobrovolně neplní.

Pro uznání a výkon cizího rozhodnutí právní řád každého státu vyžaduje splnění určitých podmínek, a to nejen formálních, ale i materiálních. Splnění těchto podmínek je zkoumáno v řízení, které může být i zcela neformální. Uznání a výkon se zpravidla posuzují zároveň, s výjimkou rozhodnutí ve věcech statusových, kde výkon nepřichází v úvahu.

Uznání cizích rozhodnutí probíhá podle vnitrostátního práva v jednotlivých státech různě a samozřejmě mohou být kladeny různé podmínky. Zjednodušení a unifikace celého procesu je považována za základní podmínku toho, aby tato rozhodnutí mohla získat poměrně rychle a bez potíží účinky rozhodnutí tuzemských a mohla být také efektivně uskutečněna. Samozřejmě, že při tomto přístupu je poněkud oslabena pozice žalovaného. Nicméně se předpokládá, že jeho pozice byla dostatečně chráněna v řízení samém a ve fázi realizace pravomocného rozhodnutí je nepochybně žádoucí spíše posílení postavení žalobce.

Bruselská úmluva považuje v článku 25 za rozhodnutí, které je předmětem uznání a výkonu dle jí zavedeného režimu jakékoli rozhodnutí vydané justičním orgánem smluvního státu. Nemusí jít o rozhodnutí ve věci samé, ale i o usnesení, nařízení výkonu rozhodnutí nebo rozhodnutí o úhradě nákladů řízení.

Účelem úmluvy je vytvoření stavu, kdy rozhodnutí vydaná soudy smluvních států mají v kterémkoli smluvním státě stejné právní účinky jako rozhodnutí tuzemská a to zásadně bez zvláštního uznávacího řízení a s dodržением pouze nezbytně nutných minimálních podmínek. Současně ovšem, uznávají-li se cizí rozhodnutí ve smluvních státech bez zvláštního řízení, dochází k tomu také bez zvláštního rozhodnutí o uznání. Tudíž musí být dána účastníkům řízení možnost domáhat se v případech kontraverzních stanov, aby rozhodnutí bylo uznáno. Na tento případ pamatuje odstavec 2 článku 26.

Při rozhodování o uznání cizího rozhodnutí v žádném případě nemůže dojít k jeho věcnému přezkoumání (článek 29). Nicméně, je třeba zkoumat, zda nedo-

šlo k naplnění podmínek vedoucích k nutnosti odmítnutí uznání. Tyto důvody jsou uvedeny v člancích 27 a 28. Námatkově lze poukázat na rozpor s veřejným pořádkem státu uznání, situaci vydání rozhodnutí bez účasti žalované strany, které nebyl návrh na zahájení řízení doručen řádně a včas, neslučitelnost uznávaného rozhodnutí s jiným rozhodnutím vydaným mezi týmiž účastníky ve státě uznání, překážka rei iudicatae ve vztahu k rozhodnutí z nesmluvního státu, které jinak splňuje podmínky uznání, rozhodnutí o předběžné otázce týkající se osobního stavu, které je v rozporu s mezinárodním právem soukromým státu uznání a nerespektování pravidel o pravomoci stanovených Bruselskou úmluvou.

V souladu s článkem 31 může být vykonáno cizí rozhodnutí, které je ve státě vydání vykonatelné a které je prohlášeno za vykonatelné ve státě, kde má být vykonáno, a to na návrh. Strana, proti níž má výkon směřovat, má zajištěnu možnost podat proti nařízení výkonu rozhodnutí opravný prostředek dle ustanovení článku 36. Návrh může být zamítnut jen z důvodů, pro něž nelze rozhodnutí uznat (viz články 27 a 28). Bruselská úmluva sama upravuje pouze řízení o výkon, nikoli však samotný výkon. Ten se řídí samozřejmě procesními normami legis fori.

### III. LUGANSKÁ ÚMLUVA O PRAVOMOCI SOUDU A VÝKONU SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ VE VĚCÍCH OBČANSKÝCH A OBCHODNÍCH Z ROKU 1988

Jak již bylo uvedeno, v souvislosti s uvažovaným budoucím vstupem do EU, je pro ČR nanejvýš žádoucí zapojení se do stávajících systémů existujících mezinárodních úmluv. Nicméně, Bruselská úmluva je omezena a uzavřena jen pro členské státy EU. Druhá z úmluv, Luganská úmluva otevřela tento unifikovaný prostor i pro další státy (původně státy ESVO) a v souladu s ustanovením jejího článku 62 není vůbec vyloučeno rozšíření na státy další. Podmínkou je ovšem kvalifikovaný zájem a souhlas stávajících smluvních stran. Nikoli pouze zájem zainteresovaného státu.

Již na jiném místě bylo uvedeno, že v případě Luganské úmluvy jde o úmluvu paralelní, lišící se jen v dílčích jednotlivostech od Bruselské úmluvy. Přičemž stávající vývoj i názory z oblasti teoretické i praktické naznačují spíše další sblížování znění. Nikoli odlišnosti.<sup>6</sup>

Ze závažnějších rozdílů mezi oběma úmluvami lze poukázat na:

- \* pravomoc ve věcech individuálních pracovních smluv (článek 5 bod 1), kdy dle

<sup>6</sup> R. Wagner, Die geplante Reform des Brüsseler und des Lugano-Übereinkommens, IPRax, 1998, str.: 241 a násl.

Luganské úmluvy, není-li práce vykonávána v jediném státě, je dána pravomoc soudů státu, v němž se nachází provozovna, která pracovníka přijala.

- \* výlučná pravomoc ve věcech krátkodobých pronájmů nemovitostí v článku 16 bod 1 písmeno b, kdy je dána pravomoc soudů státu bydliště žalované strany za předpokladu, že nájemník je fyzickou osobou a žádá ze stran nemá bydliště ve smluvním státě polohy nemovitosti.
- \* prorogace ve věcech individuálních pracovních smluv dle článku 17 odstavec 5, je omezena na okamžik až po vzniku sporu. Není možné ji uzavřít předem.
- \* rozšíření důvodů, pro něž lze odmítnout uznání rozhodnutí. Zde je začleněn nový druhý odstavec článku 28 zahrnující nově jako důvody i ty, které jsou uvedeny v článku 54B a 57 odstavec 4.
- \* další dílčí rozdíly, které se však týkají jen některých smluvních států. Samozřejmě, že rozdíly nalezneme tam, kde jsou jmenovány příslušné orgány jednotlivých smluvních států.

### IV. ZÁVĚR

Systém procesních úmluv pokrývající obsahově dva stěžejní problémy mezinárodního procesního práva, tj. otázku pravomoci a otázku uznání a výkonu rozhodnutí, a regionálně velkou část evropského kontinentu, jsou bezesporu velkým unifikačním úspěchem. Často se hovoří – ovšem velmi nadneseně – o evropském procesním právu a objevují se i návrhy na budoucí vytvoření společného evropského soudního řádu. Vzhledem k dosavadním zkušenostem s unifikacemi v méně obtížných a problémových oblastech je vhodné toto považovat opravdu spíše pouze za určitý výsledek euforie nad tím, co se zdařilo.

Právě tato oblast je nezbytná pro fungování ekonomické integrace. Zatímco v oblasti hmotného práva si lze docela dobře představit situaci států s vysokým stupněm politické a ekonomické integrace a rozdílnými soukromoprávními úpravami (velmi dobrým příkladem zde jsou USA či Velká Británie), oblast práva procesního pokud jde o teritoriální působnost rozhodnutí a konflikty pravomoci je něco zcela jiného.